

А. Выговский, д-р юрид. наук, доц.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ПРАВОВАЯ ПРИРОДА КОНВЕРТАЦИИ ЦЕННЫХ БУМАГ

Статья посвящена анализу теоретических вопросов, связанных с правовой квалификацией конвертации ценных бумаг. Автор статьи исследует распространенные в научной литературе взгляды на трактовку конвертации как договора мены, односторонней сделки, новации и отступного. На основании глубокого анализа нормативного массива и сущности процесса конвертации автор выявляет недостатки указанных доктринальных подходов и предлагает свое концептуальное видение правовой природы конвертации ценных бумаг.

Ключевые слова: ценные бумаги, конвертация, акции, односторонняя сделка, новация, реорганизация.

O. Vygovskyy, PhD, Associate Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

LEGAL NATURE OF THE SECURITIES CONVERSION

The article deals with analysis of theoretical issues related to legal qualification of securities conversion. The author of the article examines the views prevalent in scientific literature concerning characterization of conversion as a contract of exchange, unilateral legal transaction, novation and compensation. Based upon in-depth analysis of the legal rules and the essence of the conversion process the author reveals drawbacks of the specified doctrinal approaches and suggests his own conceptual view of the legal nature of the securities conversion.

Keywords: securities, conversion, shares, unilateral legal transaction, novation, reorganization.

УДК 341+124.1: 316.774

І. Забара, канд. юрид. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН В ПЕРІОД 1970 – 1990 РОКІВ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЙ І ПРАКТИКИ

У статті досліджуються питання розвитку міжнародних інформаційних правовідносин. Автор розглядає вплив різних концепцій на становлення і розвиток міжнародно-правового регулювання і стан впорядкованості міжнародних інформаційних відносин в період 1970 – 1990 років. У статті аналізуються аспекти, що вплинули на формування міжнародних інформаційних правовідносин в цей період.

Ключові слова: інформація, міжнародні інформаційні правовідносини, концепція нового міжнародного інформаційно-порядку, міжнародно-правове регулювання.

Проблематика міжнародних інформаційних правовідносин, як загалом і, проблематика міжнародних правовідносин – була і залишається однією із малодосліджених і певною мірою дискусійних тем в сучасній науці міжнародного права.

Міжнародні інформаційні правовідносини, вплетені в канву загальних міжнародних правовідносин, тривалий час привертють увагу в якості окремої складової [1, с 94-102], що значною мірою обумовлено намаганням світового співтовариства врегулювати усю їх сукупність – від правовідносини, пов'язані із змістом інформації та її використанням у міжнародних відносинах – до правовідносин, пов'язаних із забезпеченням міжнародної інформаційної безпеки.

Такий широкий спектр правовідносин склався не водночас. "Становлення і розвиток сучасного міжнародно-правового регулювання інформаційних відносин триває протягом тривалого часу і охоплює кілька періодів. Особливістю цього процесу є те, що в основу формування кожного з періодів (1945 – 1970, 1970 – 1990, 1990 – до сьогодні) була покладена нова (окрема) концепція розвитку міжнародних інформаційних відносин. Кожна з цих концепцій має свої соціально-економічні і спеціальні юридичні передумови. Сприйнята і, тією чи іншою мірою, впроваджена світовим співтовариством у міжнародні інформаційні відносини, кожна з концепцій послідовно вплинула на формування базових міжнародно-правових основ, норм міжнародних угод, рішень міжнародних інституцій" [2, с.39].

Для розуміння особливостей сучасних міжнародних інформаційних правовідносин, вартим, на нашу думку, є їх дослідження в один із ключових періодів розвитку, а саме – в період 1970-1990 років, коли були визначені і значною мірою сформовані як нові концептуальні засади, так і базові основи їх тогочасного та майбутнього міжнародно-правового регулювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про те, що представники доктрини міжнародного права почали звертати увагу на тематику міжнародних інформаційних правовідносин починаючи з середини сімдесятих років ХХ сторіччя, коли і були закладені їх базові теоретичні основи. Результатом подальших досліджень стало їх сучасне розуміння, що ґрунтується на досягненнях загальної теорії міжнародного права та низки галузей міжнародного права – загальнотеоретичну основу склали роботи Х. Барбериса, М. Баркуна, С. Бастида, Ф.Бойла, В.Г. Буткевича, В.А. Василенка, М. Виралли, І. Дора, О.Г. Дніпровського, В.І. Євінтова, О.В. Єрмішиної, М.Л. Ентіна, А. Карти, А. Кісса, Ю.М. Колосова, В. Копліна, Б.І. Кучера, М.І. Лазарева, І.І. Лукашука, М.С. Мақдугала, С.Ф. Мерфі, А.П. Мовчана, Х. Мослера, Н.Г. Онафа, М. Рейсмана, Ю.А. Решетова, О.В. Собакиної, В.О. Соколова, Н.Е. Тюріної, К.К. Сандровського, М.О. Ушакова, Д. Шелтона В.М. Шуршалава та інших. Серед розглянутих значеними авторами є різні теоретичні аспекти міжнародних правовідносин, що і сформували відповідний міжнародний правопорядок. Разом з тим, в загальному контексті розглядалась і проблематика тогочасних міжнародних інформаційних правовідносин.

На сьогодні, одним з актуальних постає питання дослідження розвитку міжнародних інформаційних відносин в один із ключових періодів їх становлення, результати якого значною мірою дають розуміння і багатьом сучасним правовідносинам, сформованим на їх основі.

Метою статті є дослідження розвитку міжнародних інформаційних правовідносин в період 1970 – 1990 років в умовах запровадження нових концепцій розвитку міжнародних відносин.

Період 1970 – 1990 років формування міжнародних інформаційних правовідносин переважно пов'язано з формуванням, розвитком і впровадженням концепції *Нового міжнародного інформаційного порядку*

(NewWorldInformationOrder (NWIO) (з другої половини цього періоду використовувалась і інша назва – *Новий міжнародний інформаційний і комунікаційний порядок* (NewWorldInformationandCommunicationOrder (NWICO))).

Передумовою для початку цього періоду стали глобальні зміни, що розпочались в цей час в міжнародних відносинах і були пов'язані із широкомасштабним процесом деколонізації та появою низки нових країн. Значна нерівність, яка з'явилась в інформаційному обміні між розвинутими країнами і країнами, що розвивались, стала приводом для початку формування наприкінці 1960 – початку 1970 років концепції побудови нового міждержавного інформаційного обміну на нових запропонованих умовах – рівноправній та справедливій основі.

Спочатку в рамках ЮНЕСКО (з 1968 р.), дещо пізніше – в рамках окремих заходів держав-учасниць Руху неприєднання (з 1969/1973 рр.) була сформована система поглядів на подальший розвиток міжнародних інформаційних відносин, а у подальшому – і запропонована концепція "Нового міжнародного інформаційного порядку" (НМІП). Офіційну назву концепція отримала з 1976 року (з ВКонференції глав держав і урядів Руху неприєднання (Коломбо, 1976 р.).

Варто зауважити, що у доктрині питання формування концепції НМІП в рівній мірі пов'язують із двома іншими концепціями, запропонованими в цей же час і спрямованими на розвиток країн, що розвиваються – концепцією "*Права на розвиток*" та концепцією "*Нового міжнародного економічного порядку*(НМЕП)".

Основною метою запропонованої концепції НМІП була визначена перебудова міжнародних відносин в області використання засобів масової інформації і комунікації таким чином, щоб забезпечити рівноправ'я у сфері інформації і збалансованості потоків *масової інформації* у міжнародних відносинах.

"В міжнародно-правовому аспекті концепція НМІП передбачала створення положення, за якого б забезпечувалося виконання основних принципів і норм міжнародного права у відносинах між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються" [3, с.48].

Важливим постало питання щодо принципів НМІП, які "обговорювались і формулювались на різних міжнародних форумах, присвячених інформації" [4с. 91]. Загальним положенням виступило те, що цей порядок повинен базуватись на фундаментальних принципах міжнародного права.

Принципами НМІП, на думку прихильників концепції (поряд з принципами незалежності, суверенітету і територіальної цілісності держав, невтручання у внутрішні справи держав), виступають:

- право кожної держави розвивати свою власну систему інформації;
- право кожної держави використовувати свої засоби інформації для інформування світової громадськості про свої інтереси та сподівання;
- право кожного народу на швидку, об'єктивну і повну інформацію;
- рівність в міжнародному інформаційному обміні;
- відповідальність різних суб'єктів процесу інформації за її об'єктивність, достовірність та інформативність;
- право кожної держави боротися в рамках своєї конституції проти поширення недостовірної та спотвореної інформації, що здатна створити перепони розвитку добросусідських відносин між народами (*Резолюція про принципи НМІП*, прийнята VI Конференцією глав держав і урядів Руху неприєднання (Гавана, 1979 р.; деталізація положень принципів відбувалась на IV зустрічі Міждержавної ради держав Руху неприєднання (Багдад, 1980 р.).

На думку прихильників, концепція повинна була сприяти встановленню і розвитку нових відносин між країнами в процесі інформаційної діяльності. І, в результаті, вплинути на подальший розвиток міжнародно-правового регулювання та формування міжнародного інформаційного правопорядку.

У зв'язку з цим передбачалось юридично закріпити низку важливих аспектів в області інформації та комунікації, зокрема визначити:

- принципи поширення інформації в міжнародних відносинах;
- засадиспівробітництва держав в області інформаційних обмінів;
- засади міжнародного співробітництва в підготовці журналістських кадрів і технічних фахівців в області комунікації;
- засади регулювання супутникового зв'язку і безпосереднього телебачення;
- засади співробітництва у розробці, передачі та обміні технологіями в області комунікації;
- умови угод щодо технічних аспектів передачі інформації (визначення радіочастот, розподілу сегментів геостаціонарної орбіти);
- фінансові питання щодо тарифів та оплати за передачу та використання масової інформації у міждержавних відносинах;
- умови охорони прав журналістів і професійні кодекси їх поведінки;
- положення щодо створення нових незалежних інформаційних агенцій країн, що розвиваються.

Пік розвитку цієї концепції припав на межу другої половини 70-х – початок 80-х років ХХ століття. Прихильники концепції НМІП отримали суттєву підтримку з боку низки міжнародних організацій. Саме в цей період були прийняті основні правові акти, що вплинули на розвиток міжнародних інформаційних правовідносин і внесли певні зміни до міжнародного інформаційного правопорядку.

ООН скоординувала співробітництво країн в питаннях щодо змісту інформації, що належала поширенню у міжнародних відносинах, а також з технічних аспектів використання засобів масової інформації і комунікації. ГА ООН були прийняті низка міжнародних актів:

резолуція №33/115В від 18.12.1978 "Міжнародні відносини в області інформації і масових засобів зв'язку", однойменні резолюції №31/139 від 16.12.1976, №33/115А від 18.12.1978, №34/181 від 18.12.1979 "Співробітництво і допомога в застосуванні і покращенні національних засобів масової інформації і зв'язку в цілях соціального прогресу і розвитку";

резолуція №2775G (XXVI) від 29.11.1971 "Поширення інформації про апартеїд", резолюція №2909 (XXVII) від 02.11.1972 "Поширення інформації про деколонізацію";

резолуція №2821 (XXVI) від 16.12.1971 "Передача технічних знань, включаючи виробничий досвід і патенти"; резолюція №31/183 від 21.12.1976 "Створення мережі для обміну технічної інформації", резолюція №32/178 від 19.12.1977 "Мережа для обміну технічною інформацією і банк промислово-технічної інформації".

ЮНЕСКО в цей період зайняла провідне місце і у розробці і забезпеченні основних засад концепції. Провідні засади НМІП було визначено ЮНЕСКО у Декларації про основні принципи, що стосуються внеску засобів масової інформації в укріплення миру і міжнародного взаєморозуміння, в розвиток прав людини і боротьбу проти расизму і апартеїду і підбурювання до війни 1978 р.

В цей період ЮНЕСКО було прийнято і низку резолюцій з питань передачі інформації: резолюція Генера-

льної конференції ЮНЕСКО №22С/3.1 від 25.11.1983 "Комунікація на службі людства", резолюція Генеральної конференції ЮНЕСКО №22С/3.2 від 25.11.1983 "Право на комунікацію", резолюція Генеральної конференції ЮНЕСКО №22С/3.3 від 25.11.1983 "Міжнародна програма розвитку комунікацій".

Значна увага була приділена розробці програм і планів заходів, розрахованих на перспективу. Зокрема, в цей період були прийняті "Міжнародна програма розвитку комунікацій (МПРК)" (1980 р.) та Програма "Комунікація на службі людства" (1983 р.). До числа найважливіших напрямків діяльності – спільна програма ЮНЕСКО і ООН "Всесвітня система науково-технічної інформації (ЮНІСІСТ)" (1972 р.).

В рамках МСЕ була прийнята нова редакція Міжнародної конвенції електров'язку (1982 р.), частина положень була спрямована на покращення положень країн, що розвиваються при використанні досягнень науково-технічного прогресу в області електров'язку.

В цей період було прийнято не тільки низку міжнародних актів з питань розвитку НМІП, але й розроблені окремі механізми допомоги у інформаційному розвитку держав, що розвиваються, зокрема створення банків, що забезпечило доступ кран до інформації, необхідної для їх розвитку. Так, в рамках програми ЮНІСІСТ було утворено Центр документації для покращення інформаційного та документального обслуговування держав-членів (1980 р.), серед діючих систем накопичення інформації про розвиток було утворено банк даних з промислового розвитку ЮНІДО.

Значно вплинула на розуміння стану міжнародних інформаційних відносин та перспективи їх розвитку доповідь міжнародної комісії ЮНЕСКО очолюваної Ш. Макбрайдом "Багато голосів, один світ. Доповідь Макбрайда 1980" (підтримана ХХХІІ сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО (1980 р.). Пропозиції комісії, що містили 11 принципів розвитку міжнародних інформаційних відносин, були співзвучні положенням концепції НМІП.

У той же час, варто відмітити і той факт, що в цей період, в якості альтернативної, розвинутими державами була запропонована концепція "Нового світового комунікаційного порядку". Обґрунтування її переваг зводилося до кількох принципових положень. Зокрема, необхідності міжнародних обмінів інформацією на основі вільної транскордонної передачі міжнародних повідомлень. При цьому підкреслювалась важливість міжнародно-правового регулювання не лише області міжнародних міждержавних відносин, як у випадку із "міжнародним порядком", а "усієї сукупності проблем", пов'язаних із міжнародними обмінами інформацією, що передбачає запропонований "світовий порядок" (Док. ООН А/АС. 198/70 від 13 жовтня 1983 р.).

На думку прихильників концепції нового світового комунікаційного порядку, назва відображала різницю у підходах. Так, термін "світовий" означає відмову від державних кордонів при передачі інформації, на відмінність від "міжнародного", який передбачає розвиток міждержавних відносин, що ґрунтуються на основних принципах міжнародного права. "Комунікаційний" порядок було протиставлено "інформаційному" з огляду на те, що в поняття "комунікація" зазвичай не включається зміст повідомлень, що відповідно виводить зміст інформації з числа об'єктів міжнародно-правового регулювання.

Зазначимо, що запропонована в першій половині 80-х років ця концепція, хоч і не була прийнята більшістю держав-учасниць ООН і відхилена, вона, все ж, значною мірою вплинула на тогочасний і майбутній розвиток міжнародних правовідносин в області комунікації та електров'язку.

Разом з тим, оцінюючи вплив концепції НМІП на формування міжнародних інформаційних правовідносин в період 1970 – 1990 років, варто відмітити наступне.

Концепція НМІП була негативно сприйнята розвинутими державами і піддана критиці з їх сторони. Були неоднозначно оцінені не тільки запропоновані концептуальні підходи, але й дії міжнародних інституцій, причетних до розробки і реалізації НМІП.

Основна причина полягала у ідеологічному характері протиріч, що виникли при розробці і впровадженні положень НМІП. Цим пояснюється гостра критика запропонованих міжнародних актів, які були покликані створити міжнародно-правову основу НМІП, а також факт прийняття міжнародними організаціями переважно актів рекомендаційного характеру, що містять норми "м'якого права" (softlaw). До цього варто додати кризовий стан економіки та відсутність у переважній більшості країн, що розвиваються технічних можливостей для створення своїх систем інформації.

Проте, не можна не відмітити наступних, на наш погляд, позитивних аспектів, які вплинули на формування міжнародних інформаційних правовідносин в цей час.

Варто зазначити, що саме в період розвитку концепції НМІП – 1970 – 1990 роках, почали розглядатись і вирішуватись не тільки питання встановлення і розвитку нових міжнародних інформаційних правовідносин між розвинутими країнами і країнами, що розвивались.

Для переважної більшості країн актуальності набула і ціла низка інших питань, що охопили доволі значне коло міжнародної інформаційної діяльності і значною мірою сприяли досить активному розвитку і теоретичному обґрунтуванню міжнародних інформаційних правовідносин в цей період. Зокрема,

1) набуло обґрунтування і знайшли практичну реалізацію питання міжнародно-правового регулювання використання в міжнародних відносинах не тільки масової (переважно новини), але й інших видів інформації (освітньої, наукової, науково-технічної, економічної) [5, с.77], [3, с. 50].

Зазначимо, що це питання отримало разом з практичним, і значний науковий інтерес та відповідне теоретичне обґрунтування. Для окремих представників доктрини це дало підстави стверджувати, що "концепція НМІП вплинула і на предмет науки міжнародного інформаційного права, включив до нього усі види інформації, що мають значення для національного розвитку, – не тільки масової, але й економічної, технічної, технологічної та ін." [3, с. 50]. І, в розвиток такого підходу, також наголосити про розширення "кола об'єктів нормативного регулювання в рамках НМІП" [3 с. 50, 51] (за рахунок розширення наукової тематики, в першу чергу – питання щодо: (а) правового регулювання використання нових видів інформації, відмінних від масової; (б) використання інформації через міжнародні банки даних; (в) використання індивідуальних засобів інформації разом із засобами масової інформації [3, с. 50, 51]. Значною мірою це впливало з потреб тогочасних міждержавних інформаційних відносин, в тому числі – між розвинутими країнами і країнами, що розвивались.

І, що варто уваги, разом із тематикою щодо нових видів інформації,

2) почала розвиватись найактуальніша на той час для держав тема – міжнародний обмін інформацією [3, с. 50, 51]. Практичні потреби держав викликали нагальну необхідність розробки відповідного міжнародно-правового регулювання. Це відбулось протягом зазначеного (1970 – 1990 рр.) і наступного (з 1990 р.) періодів, коли були визначені міжнародно-правові умови щодо прямого обміну інформацією між державами; обміну інформацією через секретаріати багатосторонніх

конвенцій; обміну інформацією через міжнародні організації та міжнародні центри даних, що утворювались відповідно до міжнародних угод, а також обміну інформацією через світові інформаційні системи і мережі [6].

3) Були підняті до практичного рівня вирішення питання щодо розвитку міжнародно-правового регулювання інших окремих видів інформаційної діяльності держав, зокрема *поширення інформації та збирання інформації* у міждержавних відносинах. В цей період це пов'язувалося з появою телевізійної трансляції через космічні супутники, а також дистанційним зондуванням Землі з космічних апаратів.

Для країн, що розвиваються це відіграло значну і позитивну роль у першу чергу при використанні телевізійних трансляцій через супутники для масштабного поширення національних освітніх програм (перші: з 1972 р. – Бразилія, з 1974 р. – Індія), а також при картографуванні їх територій, пошуку корисних копалин, метеопрогнозах, рибальстві, сільському та лісному господарстві.

4) Найактуальнішими в цей час постали також питання пов'язані із використанням інформації, накопиченої в банках даних.

В контексті розвитку НМІП, в першу чергу йшлося про міжнародні банки даних, утворених міжнародними організаціями (ООН, ЮНІДО, ФАО), які мали містити найрізноманітнішу інформацію, необхідну для розвитку країн, що розвиваються.

Разом з тим, потребувала вирішення і нова інша проблема – проблема доступу до банків даних розвинутих країн, які містили інформацію власне про країни, що розвиваються. а також зібрану в їх банках інформацію про природні ресурси цих колишніх колоній. На цьому наполягали представники країн, що розвиваються, які розглядали права своїх країн на рівність при міжнародних обмінах інформацією в контексті розробленої ними концепції "*Прав народів*", якою передбачалась реалізація прав людини через залежність від реалізації невід'ємних прав народів [5, с. 80]. Використання цієї концепції в інформаційній сфері, на їхню думку, "могло сприяти здійсненню прав народів країн, що розвиваються на доступ до необхідної їм інформації та на можливість розпоряджатися інформацією про їх власні ресурси" (на підставі цієї концепції в 1975 р. пропонували укласти угоду про права їх держав; на цій же підставі, у 1979 р. група африканських країн вимагала доступу до інформації про їх власні країни, що зберігалась в іноземних банках даних) [5, с. 80].

5) Окремими тематичними напрямками, що спочатку знайшли відображення в рамках концепції НМІП, стали питання міжнародно-правового регулювання відносин і в іншій сфері – сфері міжнародних комунікацій. Зокрема, це торкнулось питань, пов'язаних з розробкою, передачею і обміном технологіями в області комунікацій, а також правового регулювання технічних аспектів передачі повідомлень шляхом використання електрозв'язку; крім того – розподілу радіочастот і сегментів геостационарної орбіти; фінансово-тарифних питань за передачу повідомлень у міждержавних відносинах (1982 р.).

6) На цьому етапі почалась наукова розробка комплексу питань, пов'язаних з правом людини на комунікацію, що у подальшому призвело до формування і закріплення в міжнародному праві *права на комунікацію* (1982 р.).

7) У цей період, спочатку в контексті розвитку концепції НМІП, почалось наукове осмислення і розробка проблематики, що охопила найактуальніші для країн питання, серед яких найбільш принциповими для міжнародно-правового регулювання виступили (а) проблема класифікації інформації, (б) проблема надлишкової та невикористаної інформації, (в) проблема поширення

і використання індивідуальних засобів збирання і передачі інформації.

Проблема класифікації інформації постала у зв'язку з необхідністю міжнародних обмінів інформацією і розробкою відповідного міжнародно-правового регулювання цих відносин. Це викликало два різні підходи.

Враховуючи значення інформації для власного розвитку, країни що розвиваються запропонували класифікувати інформацію в якості "міжнародного ресурсу" та "соціального блага". Статус категорії "міжнародного ресурсу" пропонувалося закріпити за інформацією, що мала безпосереднє відношення для розвитку країн що розвиваються і доступ до якої був для них обмежений – економічної, технічної, технологічної, наукової. Відповідно, статус "соціального блага" пропонувалося закріпити за масовою інформацією, що належала поширенню у міждержавних відносинах.

Інший підхід полягав у тому, щоб класифікувати інформацію в якості "товару" і для її міжнародного обміну застосовувати принципи ринкової економіки. На думку прихильників цього підходу, це дало б можливість врегулювати єдиним можливим способом передачу (продаж) спеціалізованої інформації для країн, що розвиваються, а також гарантувати незалежність засобів масової інформації при поширенні масової інформації.

Проблема надлишкової та невикористаної інформації накопиченої в банках даних (в першу чергу міжнародних організацій) постала у зв'язку із потребами країн, що розвиваються. Вперше про парадоксальну для поточного періоду ситуацію було наголошено відділом глобальних досліджень Університету ООН. Нетипове явище – існування невикористаної інформації і в той же час – її нестача, було викликано величезними обсягами накопиченої і одночасно незатребуваної інформації, незнанням країн, що розвиваються своїх власних інформаційних потреб, неприйнятністю частини масової інформації розвинутих держав для країн, що розвиваються [3, с. 50].

Проблема поширення і використання індивідуальних засобів збирання і передачі інформації була викликана новими науково-технічними досягненнями розвинутих держав у сфері розвитку тогочасних засобів зв'язку і електронних комунікацій. Це викликало і потягло за собою необхідність розв'язання низки політичних і юридичних проблем, викликаних їх масштабним впровадженням і використанням (перша, з 1987 р., – Японія почала реалізацію державної програми щодо забезпечення кожної сім'ї засобами прийому і передачі інформації [3, с. 50]). Проблема полягала в упорядкуванні відносин, які охопили не тільки засоби масової, але вже і засоби індивідуальної інформації і дозволяли збирання і трансграничну передачу інформації.

8) Вперше було наголошено і запропоновано шляхи вирішення міжнародно-правових проблем щодо безпеки в міждержавній інформаційній сфері. Тематика в період 1970 – 1990 років постійно розширювалась: від намагання протидіяти трансграничним злочинам в телекомунікаційних фінансових мережах (з 1976 р.) – до визначення загальних питань міжнародної інформаційної безпеки в рамках Всеосяжної системи міжнародного миру і безпеки (1986 р., 1987 р.) – і до запропонованої окремої концепції розвитку міжнародної інформаційної безпеки, з урахуванням інтересів країн, що розвиваються (1988 р.) [1, с. 270-271].

9) Продовжували розвиватись правовідносини пов'язані із категорією свободи інформації і сформульовані в її рамках міжнародно-правові положення щодо свободи шукати, отримувати і поширювати інформацію.

Таким чином, в період 1970 – 1990 років склалась різноманітна за спектром, доволі широка сукупність міжнародних інформаційних правовідносин, що вплинули на формування відповідного стану тогочасного міжнародного інформаційного правопорядку. Узагальнюючи, їх можна окреслити наступним чином:

а) міжнародні інформаційні правовідносини, пов'язані із регулюванням окремих конкретних видів інформації: освітньої, науково-технічної, технічної, технологічної, економічної. У подальшому, міжнародно-правове регулювання було поширено на інші види інформації: правову, екологічну, персональні дані особи, інформацію щодо надзвичайних ситуацій тощо;

б) міжнародні інформаційні правовідносини, пов'язані із використанням (застосуванням) інформації у міжнародних відносинах – її збиранням, обміном, поширенням;

в) міжнародні правовідносини, пов'язані із забезпеченням передачі інформації, зокрема: регулюванням технічних умов використання усіх видів електрозв'язку; отриманням і передачею інформації від космічного дистанційного зондування Землі; міжнародно-правового регулювання технічних аспектів утворення і функціонування міжнародних баз даних.

Підводячи підсумки, варто підкреслити наступне:

- розвиток міжнародних інформаційних відносин в період 1970 – 1990 років переважно пов'язано з формуванням, розвитком і впровадженням концепції Нового міжнародного інформаційного порядку;

- основною метою запропонованої концепції було забезпечення рівноправ'я у інформаційній сфері і збалансованості потоків масової інформації у міжнародних відносинах між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються;

- правові положення концепції Нового міжнародного інформаційного порядку не були реалізовані в повному обсязі, не дивлячись на актуальність низки інформаційних питань для країн, що розвиваються;

- наприкінці періоду 1970 – 1990 років разом із причинами соціально-економічного і політико-ідеоло-

гічного характеру, значний вплив на зміни в міжнародних інформаційних відносинах почав здійснювати науково-технічний прогрес. Розпочався процес широкомасштабного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Почали виникати нові пріоритетні напрямки. З'явилося нове концептуальне бачення майбутніх відносин. Зароджувалась епоха глобального інформаційного суспільства. Актуальність окремих положень концепції НМІП почала втрачатись і, з початком 90-х років, зійшла нанівець.

- міжнародні інформаційні правовідносини в період 1970 – 1990 років не були обмежені тільки відносинами розвинутих країн і країн, що розвиваються; у цілому, у відносинах брала участь переважна більшість держав, які в той час спрямували свої зусилля на: розвиток міжнародних правовідносин пов'язаних із змістом інформації; становленням міжнародних правовідносин, пов'язаних із використанням інформації у міжнародних відносинах; формування міжнародних правовідносин, пов'язаних із технічним забезпеченням передачі інформації.

Список використаних джерел

1. Василенко В.А. Основы теории международного права. – К.: Вища шк. Головное изд-во, 1988. – 288 с.
2. Забара І.М. Сучасний міжнародний інформаційний правопорядок: концептуальні підходи і питання періодизації / І.М. Забара // Інформація і право. – 2015, №1 (13). – С. 38-46.
3. Ермишина Е. В. Международный обмен информацией: правовые аспекты / Е.В.Ермишина. – М.: Международные отношения, 1988. – 144 с.
4. Днепропровский А. Г. Правовые проблемы нового международного информационного порядка / А.Г. Днепропровский. – М.: Наука, 1989. – 142 с.
5. Собакина Е.В. Международно-правовые проблемы международных обменов информатикой / Е.В. Собакина // Советское государство и право. – 1987, – №4. – С. 77-81.
6. Забара І.М. Правове регулювання міждержавного обміну інформацією у багатосторонніх договорах / І.М. Забара // Інформація і право. – 2013. – №1 (7). – С. 50-57.

Надійшла до редколегії 12.11.15

І. Забара, канд. юрид. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

РАЗВИТИЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ В ПЕРИОД 1970 – 1990 ГОДОВ: РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ АНАЛИЗ КОНЦЕПЦИЙ И ПРАКТИКИ

В статье исследуются вопросы развития международных информационных правоотношений. Автор рассматривает влияние различных концепций на становление и развитие международно-правового регулирования и состояние упорядоченности международных информационных отношений в период 1970 – 1990 годов. В статье анализируются аспекты, которые повлияли на формирование международных информационных отношений в этот период.

Ключевые слова: информация, международные информационные правоотношения, концепция нового международного информационного порядка, международно-правовое регулирование.

I. Zabara, PhD in Law, associate professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL LEGAL INFORMATION DURING 1970 – 1990 YEARS: A RETROSPECTIVE ANALYSIS CONCEPTS AND PRACTICES

The article deals with issues of international information relations. The author examines the influence of different concepts on the formation and development of international legal regulation and state ordering of international information relations in the period 1970 – 1990 years. This article analyzes the aspects that influenced the international information relations in this period.

Key words: information, international informative legal relationships, the concept of a New World Information Order, international legal regulation.